

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Women.

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications>

3. Roundy, P. T., Brockman, B. K., & Bradshaw, M. (2017). The resilience of entrepreneurial ecosystems. *Journal of Business Venturing Insights*, 8, 99–104.

<https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2017.08.002>

4. Mariupol State University. (2025). *Report on the development of Ukrainian women's businesses displaced from conflict-affected areas to host communities in Ukraine* [PDF]. Mariupol State University, Internationalisation Office. <https://mu.edu.ua/c/4aya4>

5. Chechel, A. O., & Tarasenko, D. L. (2024). **Development of Social Entrepreneurship in Ukraine under Conditions of Increased Turbulence of the External Environment.** *Scientific Perspectives*, 3(45), 454–465. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3\(45\)-454-465](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-454-465)

6. Prokopenko, O., Jarvis, M., Shahnazaryan, N., Chechel, A., Sapiński, A., & Batsenko, L. (2025). Bridging Risk Ethics and Sustainability: A Data-Driven Study of Ethical Leadership Practices in Risky Business Environments. *Business Ethics and Leadership*, 9(2), 211-224.

DOI: [https://doi.org/10.61093/bel.9\(2\).211-224.2025](https://doi.org/10.61093/bel.9(2).211-224.2025)

Зелінська Марина,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольський державний університет

РОЛЬ СИЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІЖ ТРАНЗИТОМ ДЕРЖАВНОСТІ, КРИЗОЮ ЛЕГІТИМНОСТІ ТА МОБІЛІЗАЦІЄЮ ІДЕНТИЧНОСТІ

У сучасному світі проблема ролі сильного політичного лідера постає в контексті глибоких трансформацій державності, зумовлених зростанням кількості держав зі зниженою інституційною спроможністю, ерозією публічної влади та кризою легітимності політичних інститутів. У науковій літературі ці процеси найчастіше описуються через концепти *weak state* та *failed state*, які акцентують увагу не стільки на масштабах держави чи рівні її ресурсного забезпечення, скільки на здатності виконувати базові функції управління та продукувати політичні блага для громадян [8, с. 1–5]. У таких умовах постає сильний політичний лідер

набуває особливої ваги, оскільки саме він здатен компенсувати інституційні дефіцити перехідного періоду та запустити процеси системної трансформації.

Важливим теоретичним підґрунтям аналізу ролі сильного лідера є розмежування понять «сильна держава» та «потужна держава», запропоноване у працях про дослідження феномену weak state [6, с. 165–170; 7, с. 9–14]. Сильна держава характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, високим рівнем автономії політичних інститутів і здатністю до незалежного стратегічного вибору. Потужна держава, натомість, постає як проміжний результат виходу зі статусу слабкої: вона вже володіє певним рівнем стабільності та міжнародної суб'єктності, однак ще потребує внутрішньої мобілізації та підтримки зовнішніх партнерів. Саме на цьому етапі сильний політичний лідер виконує системоутворювальну функцію, поєднуючи управлінську, символічну та мобілізаційну ролі.

У межах концепції weak state сильний політичний лідер постає ключовим агентом виходу держави зі стану структурної неспроможності. Як ми можемо бачити, за умов слабкості формальних інститутів лідер персоніфікує державу, відновлює її суб'єктність і концентрує політичну волю, необхідну для ухвалення стратегічних рішень [6, с. 160–176]. У такій моделі лідерство не замінює інститути, а створює умови для їх поступового відновлення та зміцнення.

Особливо виразно роль сильного політичного лідера проявляється в умовах екзистенційної загрози державі. Український кейс після 24 лютого 2022 року є унікальним прикладом стрімкого транзиту від слабкої до потужної держави в умовах повномасштабної війни. Саме наявність сильного політичного лідера стала однією з ключових передумов такого транзиту, забезпечивши функціональну безперервність державної влади та консолідацію суспільства [7, с. 23–27]. Персоніфіковане лідерство в умовах війни стало не лише управлінським ресурсом, а й чинником збереження політичної стабільності.

У кризових ситуаціях сильне лідерство часто набуває рис харизматичного, що відповідає класичним уявленням про делегування надзвичайних повноважень у періоди системної нестабільності. Водночас український досвід демонструє можливість поєднання харизматичного лідерства з демократичними процедурами, що спростовує уявлення про його неминучий дрейф у бік авторитаризму. Як підкреслюють деякі автори, за наявності активного громадянського суспільства та суспільного контролю сильний лідер може виступати інструментом захисту демократії, а не її демонтажу [6, с. 172–176].

Суттєвим аспектом ролі сильного політичного лідера є його вплив на процес ресоціалізації громадян, який, за концепцією Ф. Шміттера та Г. О'Доннелла, становить завершальний етап демократичного транзиту [3, с. 91–94]. Лідер у цьому контексті виконує функцію посередника між новими демократичними нормами та масовою свідомістю, сприяючи їх засвоєнню та інтеріоризації. Через публічну комунікацію, символічні жести та

особистий приклад формується нова модель політичної поведінки громадян, що зміцнює легітимність державної влади [6, с. 168–170].

Не менш важливою є роль сильного лідера у процесі консолідації політичної нації. В умовах зовнішньої агресії саме лідерство стає механізмом символічної інтеграції суспільства, сприяючи подоланню регіональних, соціальних та ідентифікаційних розламів. Українські соціологічні дослідження фіксують зростання рівня національної солідарності та переосмислення ідентичності в умовах війни, що значною мірою було опосередковано персоніфікованим лідерством і чітким артикуляційним баченням майбутнього держави [7, с. 28–30].

У міжнародному вимірі сильний політичний лідер забезпечує державі додатковий рівень суб'єктності та впливу. Для потужної, але ще не інституційно сильної держави лідер часто стає головним каналом комунікації з міжнародними партнерами та джерелом зовнішньої легітимації [10]. Саме персоніфіковане лідерство дозволяє державам, що перебувають у стані транзиту, уникнути маргіналізації у світовій політиці та залучити необхідну підтримку.

Водночас феномен сильного політичного лідера не позбавлений нормативних ризиків. За відсутності ефективних інституційних запобіжників він може трансформуватися в авторитарне правління. Проте український досвід демонструє іншу модель — сильне лідерство, обмежене активним громадянським суспільством та високим рівнем суспільної мобілізації, що знижує ризики узурпації влади [6, с. 174–176].

Отже, у сучасному світі сильний політичний лідер виступає необхідною умовою виходу держави зі статусу *weak state* та переходу до статусу потужної держави. Він не лише компенсує інституційні дефіцити перехідного періоду, а й сприяє консолідації політичної нації, ресоціалізації громадян та посиленню міжнародної суб'єктності держави. Український кейс переконливо доводить, що сильне лідерство може бути не альтернативою демократії, а механізмом її збереження та зміцнення в умовах глибокої системної кризи.

Література

1. Diamond L. *Democracy after Communism*. New York : Johns Hopkins University Press, 2002. 362 p.
2. Collier D., Levitsky S. *Democracy with Adjectives: Finding Conceptual Order in Recent Comparative Research* // Paper presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association. Chicago, 1995. P. 1–25.
3. Schedler A. *What Is Democratic Consolidation?* // *Journal of Democracy*. 1998. Vol. 9, No. 2. P. 91–107.

4. Davidheiser E. B. Strong States, Weak States: The Role of the State in Revolution // Comparative Politics. 1992. Vol. 24, No. 4. P. 463–475.
5. Grugel J. Democratization: A Critical Introduction. London : Palgrave Macmillan, 2002. 256 p.
6. Zelinska M. Institute of the Presidency Within the Framework of the “Failed State” Concept // Problems and Prospects for the Development of Public Administration in Reform Conditions : collective monograph / ed. by A. Chechel, E. Khlobistov. Bielsko-Biala : Higher School of Economics and Humanities, 2017. P. 160–176.
7. Zelinska M., Chechel A. A Country with a “Weak State” Status: Realities and Prospects. Saarbrücken : LAP Lambert Academic Publishing, 2019. 52 p.
8. Rotberg R. When States Fail: Causes and Consequences. Princeton : Princeton University Press, 2003. 355 p.
9. Buzan B. People, States and Fear. London : Harvester Wheatsheaf, 1983. 205 p.
10. Fukuyama F. State-Building: Governance and World Order in the 21st Century. Ithaca : Cornell University Press, 2004. 137 p.

Бражко Олена,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування.
Маріупольський державний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах сучасних реформ державного управління, цифровізації та євроінтеграції інформаційні технології стали ключовим чинником трансформації публічного управління, сприяючи підвищенню ефективності, прозорості та доступності державних послуг. Використання інформаційних технологій у діяльності органів влади дозволяє оптимізувати процеси прийняття рішень, підвищити якість комунікації з громадянами та спростити доступ до адміністративних сервісів, що особливо важливо в контексті реалій сучасного державного управління України та Європейського Союзу [4, с. 164]. Інформаційні технології відіграють багатовимірну роль у публічному управлінні. По-перше, інформаційні технології сприяють автоматизації рутинних процесів, що знижує адміністративні витрати і мінімізує людський